

Képviselőválasztások a régi Pesten

A belvárosiak Deáknál

A régi városháza tanácstermében gyűltek össze a Pest-belvárosi választók és onnan testületileg indultak el 1865 október 8-án délben az Angol királynő szállodához, »hogy az ott szállásoló nagy hazafit, Deák Ferencet a kerület országgyűlési képviselőségének elvállalására felkérjék». Holovics Boldizsár »jogvédő» üdvözölte Deákot és kérte, hogy vállalja a jelöltséget. A *haza bölcse* így válaszolt: »Tisztelt Polgártársaim! Az első szó, melyet önök szíves felszólítására mondani kedves kötelességem, a köszönet meleg szava e megtiszteltetésért. Politikai elveim, nézeteim nem ismeretlenek polgártársaim előtt. Ha e nézeteket a Pest-belvárosi kerület tisztelt választóinak többsége helyesli s engem országgyűlési képviselőjének megválaszt, szent kötelességemnek tartandom a választást halálával fogadni s elfoglalni ismét a képviselői állást, melyre polgártársaim nagybecsű bizalma meghívott. Nem ifjú erővel lépek most e térre, melyen már több ízben működtem, mindig őszinte, tiszta szándékkal, de fájdalom, gyakran nem az óhajtott sikerrel. Tiszta szándék, őszinte jóakarát most sem hiányoznak nálam, de érzem, hogy a feladat nagyságához képest eróm parányi. Azonban a siker Isten kezében van. Ötöle kérem és reménylünk áldást törekvéseinkre. Öbenne bízva, igaz ügyünkben csüggednünk nem szabad. Zárom szavaimat, ismételve azon meleg köszönetet, mellyel szavaimat kezdettem, köszönetet a bizalomért, önöknek köszönetet a megtiszteltetésért, melyben részesítettek.» E rövid, de szívvidító beszédet a férfias éljenek dörgése követé — írja az akkori tudósító.

Eötvös József báró a jogegyenlőségről

A Terézvárosban *Gorova István* ellenjelöltje *Schwarz Gyula* akadémikus volt. A Gorove-párt egyik választói vacsoráján, a lövöldében megjelent a jelölt társaságában báró *Eötvös József* és kivüle nem kisebb emberek, mint *Hollán Ernő*, *Horváth Boldizsár*, *Visontay Kovács László*, *Királyi Pál*, *Tóth Vilmos* és *Salamon Ferenc*. Báró *Eötvös József*, akit különösképpen ünnepeltek, hosszabb beszédben válaszolt és többek között ezeket mondta:

»Mindazon magasztalások között csak egyet fogadhatok el s ez az, hogy azon seregnek, mely a hazában a jogegyenlőség elvét tűzte ki zászlójára s ezért küzdött és ennek diadalát kivívta, én is egyik hív közkatonája voltam. Bármily csekély a rész, mely a győzelemben engem illet, emelt fővel és nyíltan elmondhatom, hogy azon 30 éven át, melyet mint író s a közélet pályáján töltöttem, minden törekvésem, erőmet és tehetségemet arra fordítottam, hogy ezen szent elv végre győzedelmeskedjék, hogy Magyarországnak minden polgárai azon jogokban részesüljenek, melyeknek gyakorlathoz előkészülve Önök ma itt összegyűltek.» Báró *Eötvös József* beszédét így fejezte be: »Ez a föld nem egyes osztályok földje többé, a mi jogaink nem egyes osztályoknak szabadsága; a nemzeté és a nemzet meg fogja oltalmazni tulajdonát. Arra emelem poharamat, amivel együtt emelkedünk és együtt süllyedünk, amivel állunk és bukunk kell, emelem poharamat a nemzetre.»

1865 november 19-én volt a választás, melynek eredménye a következő volt: A budai I. kerületben báró *Eötvös József*et egyhangúlag választották meg. Ugyazintén egyhangúlag jutott mandátumhoz a II. kerületben *Ráth Péter* gyógyszerész, miután ellenjelöltje, *Balássy Antal*, a kerület 61-i képviselője visszalépett. Pest város Belváros kerületében egyhangúan *Deák Ferenc*et választották meg, a Lipótvárosban *Ráth Károly*lyal szemben báró *Kemény Zsigmond*ot, a Terézvárosban *Gorova István*t, a Józsefvárosban *Szilágyi Virgil* ellen nagy szótöbbséggel *Szentkirályi Móric*ot, a Ferencvárosban *Rottenbiller* főpolgármesterrel szemben *Horváth Károly*t.

Andrássy Gyula választásai

Rendkívül élénk választási mozgalom előzte meg az 1869—72-iki országgyűlési ciklust. A kormánypárti *Deák-párt* ellen, mely az ország minden kerületében erőteljesen szervezkedett, a két ellenzéki párt, vagyis a *Tisza—Ghiczy* balközéppárt, továbbá az ezen párthoz közelebb álló *Irányi-féle* balpárt küzdött. A kormány élén gróf *Andrássy Gyula* állott, aki a legteljesebb választási szabadságot biztosította. A zsidók emancipációja folytán az izraelita polgárok első ízben gyakorolták alkotmányos jogaikat. A főváros minden kerületében erősen szervezkedett a *Deák-párt*.

Az első megmozdulás Pesten január 1-én volt, amikor a *Hon*-ban megjelent *Csernátóny Lajos* nyílt levele a józsefvárosi választókhoz. *Csernátóny*, aki tudvalevően már az előző ciklusban képviselte a Józsefvárost, megállapítja, hogy az ellenzék rossznak tartja az 1867-i alkotmány alapjait »és ebben áll az egész különbség az úgynevezett baloldal és jobboldal között — a jelen és jövőre nézve.» — Levelét így fejezi be: »Tudom ugyan, hogy a jelenleg uralkodó rendszer hajlongó napjaiban nem kedvelt tárgy az elvhűség, jogtartás és jellemzilárdság emlegetése, de mégis tagadhatalan, hogy a közérzetben van egy nemes

húr, mely mindinkább kezd hangzani az elvtelen, szolgálai és árusítható teremtmények ellen.»

Deák Ferenc fogadta a Lipótváros küldöttségét és csatlakozott a kerület választói egy részének azon kívánságához, hogy kereskedő képviselje a Lipótvárost. Azt természetesnek találja mindenki, — mondta — hogy izraelita polgártársaink ebbeli hivatásukat e téren is érvényesíteni akarják. Elismerőleg nyilatkozott *Wahrmann Mórról*, akit a küldöttség jelöltjének megnevezett. Ugyanez a küldöttség *Térey Pál* vezetésével felajánlotta a mandátumot *Wahrmann*nak, aki a megtiszteltetést annak tulajdonította, hogy ezzel az ő személyében az országgyűlés által kimondott jogegyenlőségi elvet akarják kifejezésre juttatni. A *Wahrmann-párt* felhívását aláírták: gróf *Bethlen Miklós*, *Barabás Miklós*, *Görgey István*, *Kugler Henrik*, *Maszák Hugó*, *Mezei Mór*, gróf *Széchenyi Ödön*, *Tschögl János*, *Ujváry Lajos*, gróf *Vass Samu* és *Zelenka Gyula*, dr. báró *Kemény Zsigmond*, a kerület eddigi képviselője kijelentette, hogy ő is *Wahrmann*t ajánlja utódjául.

Irányi, Madarász és Jókai a kiegyezés ellen

Irányi Dániel országszerte megalakítja a szabalelvű ellenzéki pártot *Madarász József*fel együtt. Ideiglenes központi bizottságot alapítanak, melynek elnöke *Csernovits Péter*, alelnöke *Irányi Dániel*, jegyzője *Rákóczy János*. A *Deák-párti Pesti Napló* közli: »*Irányi Dániel* úr ma falragaszokon felhívta az ellenzékhez tartozókat, hogy holnap, vasárnap délután a helybeli ág. hit. egyház épületének nagytermében pártértekezletre gyülekezzenek. A presbitérium, mint értesülünk, nem akarván az egyház épületét semminemű párttusák színhelyévé tétetni, ma ülésében az engedélyt a nevezett értekezletnek ottani megtarthatására megtagadta.» Az ellenzéki »*Hon*« a *Galanterie* cikkek című rovatában a következőképpen ír arról, hogy az evangélikus presbitérium megtagadta *Irányiék*nek az egyházépület termének használatát: »A *Luthert* követő pesti atyafiak tehát csakugyan megtagadták, hogy a nagytermükben tarthassa a pesti városi ellenzék első összejövetelét. Előtte való nap beleegyeztek, meg is alkudtak 30 jó pénzben az ellenzékkel, hanem aztán másnap összeröföntek az írástudók, hogy tyhú! ez nem lehet, 30 pénzért csak *Júdás* adta el *Krisztust*, annyiért nem adhatja el *Székács* (az akkori evangélikus superintendens) *Deákot*, s biz, azt mondták a gyűlés napján a házukhoz gyülekező baloldalnak, hogy vagy alatta, vagy fölötte, de benne nem tarthatja a gyűlést, mert azt a termet ilyenmivel nem szabad megszenteltetni. Ugy tudjuk pedig, hogy abban a szent teremben egyszer másszor *Leokádia* napját is megünnepeletek.» *Irányiék* ezekután a Pannoniában tartották választói értekezletüket, amelyen Pest város öt választókerületének polgárai jelentek meg. Elnökül *Irányi Dániel* javaslatára *Jókai Mór*t választották meg, aki hosszabb beszédet mondott. Utalt a dualizmus és a paritás követelményemnek útonútfélen való megsértésére. A baloldal nem akarja az uralkodó trónját megdönteni, a dinasztikus érzelmeket sérteni, de el akarja vetni a kiegyenlítést, mely nem engedi hazánk jólétét, a nevelés és a honvédelem terén való reformokat és kereskedelmünk felvirágzását megvalósítani.

(Folytatása következik.)